

- Створення соціально важливих проєктів, здійснюючи залучення до участі студентів у проєктах, що безпосередньо допомагають громадам чи школам в умовах воєнного стану.

- Нагороди та визнання, можна досягти організацією різних форм заохочення (наприклад, сертифікати за участь у наукових конференціях чи інші форми публічного визнання) що допомагає підвищити зовнішню мотивацію.

- Модифікація освітнього процесу, яка забезпечить гнучкість в навчальних планах і форматах, пристосованих до умов війни, це сприятиме стимулюванню студентів зберігати максимально високий рівень зовнішньої мотивації.

Воєнний стан значно змінив мотиваційну структуру студентів педагогічних спеціальностей, підкресливши важливість адаптивного підходу до освітнього процесу. Поєднання внутрішніх і зовнішніх чинників мотивації, зокрема через активну соціальну позицію студентів, підтримку з боку освітніх інституцій та індивідуалізацію навчання, є ключовими для збереження ефективності освіти у складних умовах.

Список літератури

1. CUESC. (2023). Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики та шляхи подолання. Отримано з https://cuesc.org.ua/images/informlist/Maket_advanced_training_UDU.pdf

2. Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>

УДК 811.161.2

Мунтян О. О.

к. філол. н., доцент,

доцент кафедри філології та перекладу

Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИКЛАДАННЯ ЧИСЛІВНИКА АЗЕРБАЙДЖАНСЬКИМ СТУДЕНТАМ: КОГНІТИВНИЙ, КОНТРАСТИВНИЙ І КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХОДИ

Викладання числівника азербайджанським студентам на початковому етапі вивчення української мови як іноземної є складним педагогічним завданням, яке вимагає глибокого аналізу лінгвістичних, психолінгвістичних та дидактичних аспектів. Числівники в українській мові характеризуються розвиненою морфологічною структурою, яка забезпечується наявністю категорій роду, числа й відмінка, а також особливостями узгодження в реченні з іменниками, що контрастує з азербайджанською мовою, яка, як тюркська мова, має аглютинативний характер і не передбачає подібного граматичного узгодження. Ця міжмовна асиметрія зумовлює інтерференцію, яка проявляється у типових помилках студентів, як-от ігнорування відмінкових форм чи неправильне утворення порядкових числівників. Таким чином, методика викладання має базуватися на принципах контрастивної лінгвістики, поступовості засвоєння матеріалу та максимальної практичної спрямованості, що має забезпечити ефективне формування комунікативної компетентності у реальних мовленнєвих ситуаціях [1].

На початковому етапі навчання доцільно зосередитися на кількісних числівниках від *одного* до *десяти* як базовій категорії, що слугує основою для подальшого розширення знань. З фонетичного погляду студенти стикаються з труднощами у вимові звуків, характерних для української мови, наприклад, м'яких приголосних у числівниках *шість* чи *сім*, тому задля усунення орфоепічних помилок під час вимови виникає потреба у цілеспрямованому аудитивному тренуванні. Аудитивне тренування передбачає прослуховування аудіозаписів із числівниками, артикуляційне відтворення за викладачем і подальше письмове фіксування (наприклад, запис слів *три*, *вісім*, *десять* після прослуховування). З дидактичного погляду ефективним під час засвоєння одиниць першого десятка також є використання ігрових методик (наприклад, гра "Підрахуй і назви", де студенти працюють із реальними об'єктами *чотири олівці*, *дев'ять зошитів*). Така робота сприяє асоціативному зв'язку між лексичною одиницею та її практичним значенням. Ці вправи активізують оперативну пам'ять і сприяють ґрунтовному засвоєнню матеріалу через сенсорний канал сприйняття.

Синтаксична специфіка українських числівників, зокрема їхнє сполучення з іменниками, становить одну з основних проблем їхнього засвоєння азербайджанськими студентами. Наприклад, числівники *два*, *три*, *чотири* узгоджуються з іменниками у формі називного відмінка множини (*два столи*, *три книги*), або вимагають від іменника, що позначає парні предмети, форми родового однини (*два ока*, *чотири плеча*), тоді як числівники від *п'яти* і вище – родового відмінка множини (*п'ять столів*, *десять книжок*). В азербайджанській мові такої граматичної залежності немає, що призводить до інтерференційних помилок під час вживання числівників (наприклад, *п'ять книга* замість *п'ять книжок*). Задля подолання таких помилок рекомендується застосовувати контрастивний аналіз і вправи на зіставлення (наприклад, студенти отримують набір карток з числівниками *два*, *п'ять*, *десять* та іменниками *стіл*, *вікно*, *ручка* і складають з ними словосполучення, узгоджуючи числівник з іменником). Такий підхід допомагає формувати у студентів когнітивну модель української граматичної системи через порівняння з рідною мовою. З метою інтеграції числівника у комунікативний контекст додатково до цього підходу доцільно використовувати вправи на продукування діалогічного мовлення (наприклад, один питає: "Скільки у тебе книжок?", інший відповідає: "У мене шість книжок").

Працюючи з числівниками від *одинадцяти* до *двадцяти* та назвами десятків, викладач має враховувати морфологічну складність їх утворення і можливі фонетичні помилки, пов'язані з неправильним їх наголошуванням студентами (наприклад, *одинадцять*, *двадцять два* тощо). Методично обґрунтованим у цьому випадку є використання табличного представлення числівників із транскрипцією та диктанту (наприклад, студенти записують слова *п'ятнадцять*, *двадцять вісім*, *дев'ятнадцять*, *сорок* тощо після прослуховування, а потім у парах перевіряють правильність запису). Практична спрямованість засвоєння таких числівників досягається через діалогічні завдання типу продукування відповіді на питання "Скільки ви сплатили за ...?", де студенти описують ціни (наприклад, *п'ятнадцять гривень за хліб*, *28 гривень за молоко*). Такі вправи моделюють реальні ситуації купівлі-продажу, що є критично важливим для первинного етапу оволодіння мовою. З психолінгвістичного погляду такі методи і форми роботи сприяють переходу від

механічного запам'ятовування до усвідомленого вживання лексико-граматичних конструкцій з числівником.

Особливої уваги потребує числівник *один*, який в українській мові має категорію роду (*один, одна, одне*) на відміну від азербайджанської, де ця категорія відсутня. Типовою помилкою студентів є уніфікація форми (наприклад, вони вживають *один книга* замість *одна книга*). Для корекції таких помилок рекомендується вправа на класифікацію, під час якої студенти отримують перелік іменників (*стіл, книга, яблуко, вікно*) і узгоджують з ними числівник *один* у правильній формі. Продуктивним, на нашу думку, також є використання асоціативних технік (наприклад, студенти описують картинки: *На малюнку один стіл, одна лампа і одне вікно*), які стимулюють аналітичне мислення та закріплюють у мовленні студентів правильне вживання граматичної категорії роду. Практична цінність такого підходу полягає у підготовці студентів до опису оточення, що є базовою комунікативною навичкою.

Для засвоєння порядкових числівників доцільно застосовувати вправу "Визнач порядок", під час якої студенти отримують набір карток із числами (1, 3, 5) та іменниками (урок, день, тиждень) і утворюють словосполучення – *перший урок, п'ятий тиждень*. Практичне застосування порядкових числівників демонструється також через завдання "Розкажіть про свій розклад занять" (наприклад, студенти розповідають про свій розклад: *Перший урок – математика, другий – українська мова* тощо), що також готує студентів до орієнтації у навчальному процесі в університеті. З дидактичної перспективи це сприяє розвитку системного сприйняття граматичних категорій.

Для подолання інтерференційних помилок, таких як неправильне узгодження числівника з іменником, рекомендується систематична корекція через письмові завдання на переклад (наприклад, *Məndə səkkiz kitab var* → *У мене вісім книжок*). Особливість цього методу полягає у виявленні зон міжмовного впливу та їх нейтралізації. Додатково ефективними є групові інтерактивні вправи, наприклад, "Математичне лото", де студенти витягують картки з числами й описують їх у контексті (наприклад, *Тридцять гривень за каву*). Такі завдання підвищують мотивацію та інтегрують числівники у живе мовлення.

Отже, методика викладання числівника азербайджанським студентам на початковому етапі має бути науково обґрунтованою, спиратися на контрастивний аналіз, поступовість і практичну спрямованість. Комплексний підхід, що поєднує аудитивні, візуальні та інтерактивні техніки, дозволяє не лише подолати труднощі, пов'язані з міжмовною інтерференцією, а й сформувати в студентів стійкі навички використання числівників у реальних комунікативних ситуаціях, що є фундаментом успішного оволодіння українською мовою як іноземною.

Список літератури

1. Мунтян О. О. (2025) Особливості викладання граматики азербайджанським студентам на початковому етапі вивчення української мови як іноземної. *Current scientific goals, approaches and challenges: collection of scientific papers "SCIENTIA" with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference, January 17, 2025*. Riga, Republic of Latvia: International Center of Scientific Research. Pp. 216 – 217.